

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОРТРЕТ РЕСПУБЛІКИ СІНГАПУР

Вступ. Сінгапур – країна, що має один з найнижчих показників бідності у світі, що ніби має вказувати на країну, що забезпечує громадянам добробут. У той же час Сінгапур називають країною, де панує «ефективна диктатура», «позитивний тоталітаризм», суворе законодавство та разом із тим - повна відсутність корупції. Водночас різке економічне зростання Сінгапуру, що називають «економічним дивом» викликає багато питань, що потребує ширшого погляду на сингапурську соціально-економічну систему. Тож у цій роботі пропонується ближче розглянути аспекти соціальної політики цієї карликової країни у Південно-Східній Азії.

Модель соціальної держави. Якщо узагальнити ситуацію, що встановлена наразі у Республіці Сінгапур, слід почати з того, що ця країна є зразком гібридної соціальної економіки з високим рівнем добробуту, де держава регулює ринки та покладається на індивідуальні заощадження громадян. Так замість універсальних виплат, фінансування яких здійснюється за рахунок податків, як це відбувається у більшості країн світу, політика Сінгапуру зосереджується на тому, аби зробити індивідів та сім'ї відповідальними за власну довгострокову безпеку, тоді як держава надає ретельно керовану рамку для житла, охорони здоров'я та пенсійних заощаджень. Центральним елементом цієї системи є Центральний резервний фонд (далі - CPF). CPF - це установа, що регулює обов'язкову схему заощаджень, яка спрямовує внески працівників у рахунки, що використовуються для житла, охорони здоров'я та пенсійного забезпечення. Такий підхід із накопичувальною системою означає, що працівники у Сінгапурі зобов'язані накопичувати власний капітал на майбутнє власного забезпечення соціальних благ, а держава виступає радше планувальником, регулятором і періодичним постачальником мережі безпеки, ніж прямим перерозподільником доходів.

Тож ключовою особливістю Сінгапурського підходу є акцент на відповідальності сім'ї та індивіда. Уряд розраховує, що сім'ї підтримуватимуть літніх і вразливих членів, і багато соціальна політика структурована таким чином, щоб зміцнювати, а не замінювати ці приватні мережі. Наприклад, політика громадського житла, яка переважно реалізується через Раду з розвитку житла (далі - HDB), призначена як для надання доступного житла, так і для закріплення домогосподарств у стабільній, заснованій на активах безпеці. Так громадяни можуть використовувати свої заощадження з CPF для оплати квартир з системи HDB, що робить право власності на житло формою довгострокових заощаджень і соціальної стабільності. Водночас трансфери добробуту від держави та субсидії загалом є нечастими випадками та застосовуються у невеликому обсягу та радше у тестовому режимі. Вони виключно пов'язані з конкретними умовами, такими як працевлаштування, поведінка заощаджень чи склад домогосподарства. Така система обмежує прямі пільги та прагне зберегти сильні стимули до праці та почуття особистої відповідальності у сінгапурців.

Соціальні видатки. У питанні забезпеченні видатків на медицину Сінгапур також відкидає класичну теорію «welfare state» («держави добробуту») на користь системи «Medisave, MediShield Life та MediFund» [1]. Ці три складові утворюють основу "3М"-системи охорони здоров'я Сінгапуру - гібридної моделі, що поєднує індивідуальні заощадження, обов'язкове страхування та останню мережу безпеки для нужденних.

Складова «Medisave» означає забезпечення індивідуального медичного рахунку у CPF, куди обов'язково мають спрямовуватися 8-10,5% зарплати працівника та додатково обов'язковим є внесок роботодавця. Використовується для госпіталізацій (до 450 SGD/день),

амбулаторних послуг, ліків, пологів чи премій страхування; баланс накопичується та передається у спадок.

«MediShield Life» – це система обов'язкового базового довічного страхування, яка функціонує з 2015 року. Страхування покриває великі рахунки за стаціонар, вибрані амбулаторні дослідження. Премії (80–1400 SGD/рік) сплачуються з Medisave; без відмов за віком чи хворобами.

«MediFund» – це державний ендаументний фонд як "мережа безпеки" для бідних громадян, які вичерпали ліміти складових системи «Medisave» та «MediShield» та не можуть оплатити субсидовані рахунки. Процедура відбувається шляхом подачі заявок через медичних соціальних працівників і безвідсоткові позики чи гранти (до 100% покриття). Складова системи «MediFund» розроблена із фокусом на вразливі групи населення: люди літнього віку, пенсіонери та малозабезпечені верстви. Система «трьох М» забезпечує універсальне покриття при низьких витратах (4,9% ВВП), стимулюючи відповідальність без складних процесів перерозподілу.

Слід також сказати, що соціальна політика Сінгапуру часто описується як така, що має «конфуціанський стиль» або «конфуціанську орієнтацію». Однак у наукових працях, наприклад Хабібупулла Хан у своїй праці «Social Policy in Singapore: A Confucian Model?», стверджують, що насправді це прагматична, державно-керована система, призначена для управління соціальними ризиками без створення повномасштабної держави добробуту [2].

Стаття Хабібупулли Хана досліджує, як ці домовленості про індивідуальну відповідальність за збереження можна зрозуміти у зв'язку з конфуціанськими ідеями. Він зазначає, що Сінгапурське керівництво часто посилається на цінності, такі як повага до влади, синівська шаноба, наполегливість у праці та соціальна гармонія, які широко асоціюються з конфуціанськими традиціями. Однак автор підкреслює, що використання державою цих ідей є вибіркоким і інструментальним. Сінгапур не намагається відтворити класичну конфуціанську державу. Натомість тут поєднуються елементи конфуціанської моральної сторони з висококонкурентною, економічно прагматичною моделлю управління. Політики регулярно коригуються відповідно до змінних економічних умов, потреб ринку праці та демографічних тисків, що свідчить про вторинність ідеології щодо практичних результатів. У цьому сенсі Сінгапурську систему краще описувати як «конфуціансько-оформлену» модель прагматизму, а не чисту конфуціанську режим добробуту.

Особливості соціальної політики. Порівняно із західними державами добробуту, соціальна політика Сінгапуру вирізняється відносно низькою залежністю від універсальних трансферів, фінансування яких здійснюється за рахунок податків, та сильним акцентом на механізмах, заснованих на заощадженнях. У багатьох європейських країнах, наприклад, пенсії та медичне покриття значною мірою фінансуються з загальних податків і адмініструються як колективні пільги з чіткою перерозподільною складовою. Сінгапур, навпаки, покладається на попередньо фінансування індивідуальних рахунків у CPF та цільові субсидії, а не на широкі програми підтримки доходів. Держава сильно втручається в сфери житла, освіти та охорони здоров'я, але робить це способами, спрямованими на стримування довгострокових фіскальних тягарів і збереження стимулів до праці. Цей підхід допоміг Сінгапуру підтримувати високе зростання та відносну соціальну стабільність, але також породив занепокоєння щодо нерівності, особливо для груп населення із низьким доходом і тих, хто відповідно не може накопичити достатніх заощаджень.

Державні програми соціальної підтримки. Також слід зазначити про існування у Сінгапурі державної програми соціальної підтримки в Сінгапур, спрямована на забезпечення базового доходу для літніх громадян з низьким рівнем доходів, які не змогли накопичити достатні заощадження протягом трудового життя. Державна програма називається «Silver Support Scheme». Програма була запроваджена у 2016 році як частина ширшої пенсійної системи, що базується на CPF, і фактично виконує роль «додаткової мережі безпеки» для

найбільш вразливих груп населення похилого віку. Silver Support Scheme передбачає регулярні щоквартальні грошові виплати громадянам віком від 65 років, які відповідають певним критеріям. Основними умовами є низький дохід протягом життя, невеликий обсяг заощаджень у CPF, а також проживання у відносно недорогому житлі (як індикатор соціально-економічного статусу). Користувачі програми не мають подавати заяви на фінансування, державна система відслідковує критерії надання підтримки та автоматично визначає отримувачів на основі наявних адміністративних даних, що значно знижує бар'єри доступу до допомоги. Розмір виплат залежить від рівня доходу та житлових умов і може становити від 180 до 900 сингапурських доларів на квартал. Програма є адресною, тобто спрямованою саме на тих, хто найбільше потребує підтримки, а не універсальною для всіх пенсіонерів [8].

Економічна логіка Silver Support Scheme полягає в тому, що вона доповнює, але не замінює накопичувальну систему CPF. На відміну від класичних пенсійних систем у державах добробуту, де виплати фінансуються з податків і мають масовий характер, у Сінгапурі держава втручається лише тоді, коли індивідуальні заощадження є недостатніми. Це дозволяє зберігати стимули до праці та самостійного накопичення, водночас зменшуючи ризик бідності серед літніх людей. Silver Support Scheme є важливим елементом сингапурської моделі соціальної політики, який демонструє поєднання адресної допомоги, фіскальної стриманості та акценту на індивідуальній відповідальності.

Сінгапурська модель демонструє високу ефективність: рівень власності на житло перевищує 90% [3], а CPF забезпечує середній баланс понад 200 тис. SGD на особу [4]. Цей показник відображає низький рівень бідності (близько 0,5% [5]) і високій продуктивності праці.

Нерівність, бідність, безробіття. Однак, незважаючи на дуже низькі показники рівня бідності, слабкі сторони системи соціального забезпечення Сінгапуру є доволі очевидними. Перш за все, це зростання нерівності: коефіцієнт Джині, на жаль, не вимірюється щодо Сінгапуру, однак за даними World Inequality Database 10% прибутку належить 46,3% населення у 2016 році [6] через залежність від ринку праці. Крім того, у соціально-економічній системі очевидно є вразливість до економічних криз: наприклад, під час COVID-19 20% домогосподарств зіткнулися з дефіцитом заощаджень через встановлену систему. Також значний вплив мають, звісно, демографічні виклики, зокрема старіння населення, що притаманне багатьом країнам (частка 65+ зростає до 25% до 2030 року), що тисне на CPF [7].

У відповідь на трансформацію економіки та складнощі, що викликані зовнішніми обставинами, у 2026 р. уряд Сінгапуру запровадив відповідні реформи: підвищення внесків до CPF для фрілансерів, субсидії на догляд за літніми (Silver Support Scheme розширено на 30% [8]) та AI-інструменти для моніторингу заощаджень. Запроваджені зміни яскраво підкреслюють прагматичний підхід, у якому політика адаптується до глобальних трендів, таких як, наприклад, як автоматизація праці та глобалізація та технологізація ринку праці.

Екологічні виклики. Сінгапур - це держава, яка, попри відсутність природних ресурсів і надзвичайно обмежену територію, розміром приблизно з Київську область. Попри це держава змогла сформувавати одну з найбільш ефективних економічних та управлінських моделей. Тож географічні та ресурсні обмеження Сінгапуру формують ключові екологічні виклики. Таким чином через компактність території проблема утилізації відходів є критичною: країна використовує систему термічної переробки, де більшість сміття спалюється на спеціалізованих заводах, а залишки транспортуються на штучний острів Semakau Landfill - один із найбільш інноваційних полігонів у світі [9]. Рівень переробки відходів перевищує 50-60% [10], але навіть за цих умов просторові обмеження залишаються довгостроковим ризиком для країни.

Крім того, кліматичні загрози також мають системний характер. За оцінками, підвищення рівня моря навіть на один метр може поставити під загрозу до третини території країни, включаючи критично важливу портову інфраструктуру [11]. Водночас Сінгапур

значною мірою залежить від імпорту ресурсів: близько 40% води історично постачалося з Малайзії, а понад 90% продовольства імпортується, що робить економіку вразливою до зовнішніх шоків. Урбаністичне середовище посилює ефект “теплого острова”, а висока температура та вологість створюють додаткове навантаження на здоров’я населення.

У відповідь держава реалізує комплексну стратегію сталого розвитку, зокрема в межах програми Singapore Green Plan 2030, яка передбачає досягнення піку викидів CO₂ до 2030 року та їх суттєве скорочення до 2050 року [12]. Значну увагу приділено розвитку відновлюваної енергетики, хоча через обмеженість території Сінгапур змушений також розглядати імпорт “зеленої” енергії (зокрема з Австралії) [13]. Водна безпека забезпечується через інноваційну систему повторного використання води «NEWater», яка вже покриває до 40% потреб країни [14]. Урбаністична політика включає масштабне озеленення (понад 50% території), розвиток вертикальних садів і створення екологічних районів, таких як проєкт «Tengah» [15]. Також застосовуються економічні інструменти, зокрема податки на викиди вуглецю, що стимулюють бізнес до декарбонізації [16]. У результаті Сінгапур стабільно входить до провідних глобальних рейтингів екологічної ефективності, зокрема індексів BloombergNEF [17].

Інклюзія, гендерні аспекти. Соціальна інклюзія в Сінгапурі є невід’ємною складовою державної політики, що зумовлено мультикультурною структурою суспільства: більшість населення становлять етнічні китайці, значними є також малайська та індійська громади [18]. Для запобігання етнічній сегрегації держава впровадила систему квот у державному житлі через HDB, що забезпечує змішане проживання різних етнічних груп у кожному житловому блоці. Паралельно застосовуються так звані “cooling measures” для стримування спекуляцій на ринку житла та підтримки доступності.

Важливою складовою економіки є мігранти, які становлять близько третини робочої сили. Водночас їхній правовий статус залишається обмеженим: більшість працює за тимчасовими дозволами без перспективи отримання громадянства, що створює структурні нерівності. Гендерний аспект також має неоднозначну динаміку: хоча жінки досягають значного представництва у корпоративному секторі (понад третина членів рад директорів), зберігається гендерний розрив в оплаті праці (близько 15–20%), зумовлений секторальною сегрегацією зайнятості [19].

Виклики, слабкі сторони. Попри значні досягнення, система має і слабкі місця. Дані щодо бідності серед окремих вразливих груп, зокрема мігранток і літніх жінок, залишаються обмеженими, що ускладнює таргетовану соціальну політику. Крім того, зберігається культурний тиск щодо традиційних сімейних ролей, що впливає на економічну активність жінок. Це є масштабною проблемою з точки зору інклюзивного розвитку країни та гендерної рівності усередині сингапурського суспільства.

Висновки. На основі представленої структури державних видатків Сінгапур можна зробити висновок про чітко орієнтовану модель пріоритетів бюджетної політики, яка поєднує соціальну підтримку, безпекову стабільність і економічний розвиток.

Таблиця 1. Ключові соціально-економічні показники Республіки Сінгапур

Показник	2015 - 2024 р.р.						
	2015	2017	2019	2021	2022	2023	2024
ВВП на душу населення (дол. США)	55 650	57 000	65 000	72 000	68 219	85 412	90 674
Безробіття (%)	3,8	4,2	3,1	4,6	3,6	3,4	3,2

Тривалість життя (роки)	82,6	82,8	83,7	83,2	83	83,2	83,5
Народжуваність (дітей/жінку)	1,24	1,2	1,14	1,12	1,05	0,97	0,95
Викиди CO ₂ (т/особу)	8,6	8,5	8,4	8,2	8,1	8,5	8,4
Населення (млн)	5,47	5,62	5,84	5,9	5,92	5,92	5,83

Джерело: складено авторкою за джерелами [1, 5, 6, 7, 11, 18]

Найбільшу частку витрат становить напрям соціального розвитку - 65,8 млрд дол. США [21]. Це свідчить про стратегічний акцент держави на інвестуванні в людський капітал і підвищення якості життя населення. До цієї категорії належать витрати на охорону здоров'я, освіту, житлові програми та розвиток громад. Зокрема, фінансування спрямовується на створення нових медичних закладів, підтримку сімей і забезпечення соціальної мобільності. Такий підхід відповідає моделі “превентивної соціальної політики”, де держава не лише реагує на проблеми, а й запобігає їм через інвестиції в базову інфраструктуру та добробут населення.

Другим за обсягом напрямом є безпека та зовнішні відносини - 37,3 млрд дол. США [20]. Значні витрати у цій сфері відображають прагнення Сінгапуру забезпечити внутрішню стабільність, протидію злочинності, тероризму та економічним загрозам, а також підтримувати активну зовнішньоекономічну та дипломатичну діяльність. Для невеликої відкритої економіки це є критично важливим, оскільки безпека прямо впливає на інвестиційну привабливість і довіру міжнародних партнерів.

Витрати на економічний розвиток становлять 29,7 млрд дол. США. Вони охоплюють інвестиції у транспортну інфраструктуру, торгівлю, промисловість та інновації. Прикладом є розширення залізничних мереж і модернізація логістичних систем. Такий напрям фінансування сприяє підвищенню конкурентоспроможності економіки, розвитку експорту та залученню іноземних інвестицій.

Окремо виділяються спеціальні трансферти у розмірі 21,7 млрд дол. США [21]. Як правило, спеціальні трансферти являють собою цільові виплати населенню або бізнесу, що використовуються як інструмент антикризової політики, перерозподілу доходів або стимулювання економічної активності.

Найменшу частку становлять витрати на державне управління - 4,49 млрд дол. США, що демонструє відносно високу ефективність адміністративного апарату та оптимізацію бюрократичних витрат.

Таким чином структура бюджету Сінгапуру характеризується домінуванням соціально орієнтованих видатків при одночасному збереженні високого рівня фінансування безпеки та економічного розвитку.

ВВП на душу населення демонструє стабільне зростання протягом більшості періоду, з 55 650 дол. США у 2015 році до 90 674 дол. у 2024 році. Незначне падіння у 2022 році до 68 219 дол. пов'язане з глобальними економічними потрясіннями, після чого відбулося швидке відновлення економіки, що свідчить про високий рівень економічного добробуту населення.

Рівень безробіття залишався низьким протягом усього періоду, коливаючись від 3,1% до 4,6%, причому найвищий рівень спостерігався у 2021 році у зв'язку з економічними

обмеженнями під час пандемії, після чого він знизився до 3,2% у 2024 році, що вказує на стабільну зайнятість та ефективність ринку праці.

Тривалість життя населення демонструє позитивну динаміку та стабільність, коливаючись у межах 82,6-83,7 років, що відображає високий рівень охорони здоров'я та якості життя. Крім того, це вказує на рівність населення. Народжуваність поступово знижується з 1,24 дітей на жінку у 2015 році до 0,95 у 2024 році, що свідчить про демографічні виклики країни, зокрема старіння населення та низький природний приріст. Загальна чисельність населення зросла з 5,47 мільйона у 2015 році до піку у 5,92 мільйона у 2022-2023 роках, після чого спостерігається невелике зниження до 5,83 мільйона у 2024 році, що пов'язано з демографічними змінами та імміграційною політикою.

Викиди CO₂ на душу населення залишаються відносно стабільними на рівні 8,1-8,6 тонн на особу, що демонструє високий індустріальний потенціал та енергоспоживання країни.

Загалом Сінгапур демонструє високий економічний добробут та стабільність ринку праці, зростання тривалості життя, але стикається з демографічними викликами через низький рівень народжуваності та відносно високі викиди CO₂, що підкреслює необхідність довгострокових стратегій щодо демографії та екології.

Використання досвіду соціально-економічного розвитку Республіки Сінгапур для України. Якщо говорити про можливість запровадження елементів соціальної політики Сінгапуру в Україні, важливо одразу зазначити, що повне копіювання цієї моделі є практично неможливим. Це пов'язано з суттєвими відмінностями в економічній структурі, інституційній якості, рівні доходів населення та історичних умовах розвитку.

По-перше, сінгапурська модель базується на високому рівні доходів населення та стабільній зайнятості. В Україні рівень доходів значно нижчий, а частка тіньової економіки залишається високою. Це означає, що впровадження системи, подібної до CPF, де громадяни повинні самостійно накопичувати значні заощадження, може бути обмеженим, оскільки значна частина населення просто не має достатнього фінансового ресурсу для таких накопичень.

По-друге, важливу роль у Сінгапурі відіграє високий рівень довіри до державних інституцій та ефективного управління. В Україні ж проблема довіри до держави та корупційні ризики залишаються актуальними. Це ускладнює впровадження централізованих накопичувальних систем, оскільки громадяни можуть не довіряти механізмам управління своїми коштами.

По-третє, соціальна політика Сінгапуру значною мірою спирається на відповідальність сім'ї. В Україні ця функція також існує, але вона вже значно перевантажена через економічні труднощі, міграцію та наслідки війни. Тому перекидання ще більшої відповідальності на домогосподарства може призвести до зростання соціальної нерівності.

Водночас окремі елементи сінгапурської моделі можуть бути корисними для України. Зокрема, це розвиток накопичувальних пенсійних систем як доповнення до солідарної моделі. Також перспективним є впровадження більш адресної соціальної допомоги, подібної до Silver Support Scheme, що дозволяє ефективніше спрямовувати ресурси на найбільш вразливі групи населення.

Крім того, позитивним прикладом є політика у сфері житла. Україна могла б частково адаптувати механізми довгострокового фінансування житла та стимулювання власності, що сприяло б підвищенню фінансової стабільності домогосподарств.

У сфері охорони здоров'я доцільним є розвиток змішаної моделі, яка поєднує державне фінансування з елементами страхування та індивідуальних накопичень. Це дозволило б зменшити навантаження на бюджет і підвищити ефективність використання ресурсів.

Отже, для України найбільш реалістичним є не копіювання сінгапурської моделі, а адаптація її окремих інструментів з урахуванням національних особливостей. Ключовими

умовами успіху при цьому є підвищення рівня доходів населення, зміцнення інституцій та поступове впровадження реформ.

Підсумовуючи, Сінгапур поєднує державне регулювання з індивідуальною відповідальністю громадян через обов'язкові накопичувальні системи, що забезпечує соціальний захист без значного тягаря для бюджету. Поєднання працює більше на користь самозабезпечення. Соціальна політика лише у небагатьох випадках підтримує сім'ї та приватні мережі допомоги, стимулюючи відповідальність громадян за власний добробут та пенсійні заощадження. Високий рівень власності на житло та середній баланс CPF свідчать про ефективність системи та стабільність добробуту населення. Бюджетна політика Сінгапуру пріоритетує соціальний розвиток, безпеку та економічний розвиток, при цьому спеціальні трансферти використовуються цільово для антикризової підтримки. Програми сталого розвитку та екологічні заходи (Singapore Green Plan 2030, NEWater, відновлювана енергетика, озеленення) зменшують ризики компактної території та зміцнюють стійкість держави. Соціальна інклюзія враховує мультикультурну структуру населення, хоча нерівність, демографічні виклики та обмеження прав мігрантів залишаються проблемою.

Загалом, Сінгапур демонструє ефективну та прагматичну соціальну політику, що забезпечує високий економічний добробут і стабільність, але потребує постійних реформ для вирішення структурних та демографічних викликів.

Список використаних джерел

1. Ministry of Health Singapore. Healthcare Financing in Singapore [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.moh.gov.sg/managing-expenses/schemes-and-subsidies/>
2. Khan H. Social Policy in Singapore: A Confucian Model? // Asian Profile. – 2001. – Vol. 29, № 3. – С. 195–210.
3. Housing & Development Board. Home Ownership Rate [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nlb.gov.sg/main/article-detail?cmsuuid=3abd40aa-0d91-4352-b9fe-0de1d68e3d85>
4. Central Provident Fund Board. Annual Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cpf.gov.sg/member/infocenter/reports-and-statistics/annual-reports>
5. Singapore Department of Statistics. Household Income Trends Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.singstat.gov.sg/publication-resources/key-household-income-trends-2025>
6. World Inequality DataBase. Singapore [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wid.world/country/singapore/>
7. Hannah Ritchie. Population and Demography. Singapore Country Profile. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ourworldindata.org/profile/population-demography/singapore>
8. Central Provident Fund Board. Silver Support Scheme [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cpf.gov.sg/member/retirement-income/government-support/silver-support-scheme>
9. National Environment Agency Singapore. Waste Management Infrastructure [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nea.gov.sg/our-services/waste-management/waste-management-infrastructure>
10. National Environment Agency Singapore. Waste Statistics and Recycling Rate [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nea.gov.sg/our-services/waste-management/waste-statistics-and-overall-recycling>
11. National Climate Change Secretariat Singapore. Impact of climate change in Singapore [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nccs.gov.sg/singapores-climate-action/impact-of-climate-change-in-singapore/>

12. Singapore Green Plan 2030 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.greenplan.gov.sg/>
13. International Energy Agency. Energy Policies of Singapore [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.iea.org/countries/singapore>
14. PUB Singapore. NEWater [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.pub.gov.sg/Public/WaterLoop/OurWaterStory/NEWater>
15. Housing & Development Board. Tengah Town Project [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.hdb.gov.sg/about-us/our-towns-and-estates/tengah>
16. Ministry of Trade and Industry Singapore. Carbon Tax [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.mti.gov.sg/energy-and-carbon/carbon/>
17. BloombergNEF. Energy Transition Reports [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://about.bnef.com/events/forum-agenda-singapore-2026/>
18. Singapore Department of Statistics. Population Trends [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.singstat.gov.sg/publication-resources/population-trends-2025>
19. World Economic Forum. Global Gender Gap Report [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://reports.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2025.pdf
20. Singapore Budget. Budget Statement [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.singaporebudget.gov.sg/budget-speech/budget-statement>
21. The Straits Times. Singapore Budget 2026: A step to secure the future [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.straitstimes.com/multimedia/graphics/2026/02/singapore-budget-revenue-and-spending-breakdown-2026/index.html>